

NA PJENI OD MORA

Opet je vladika kraj mora. Izišao je na jednu prčanjску terasu, osluškuje lako pljuskanje vode i još jednom u mislima prelazi put koji ga je ovdje doveo.

Sjeća se vijesti o Napoleonovom slomu u Rusiji i kakvo je veselje nastalo i kako je sazvao jednu grupu Crnogoraca i s njima poveo kolo pred manastirom. Već je i zaboravio koliko je vremena prošlo otkako u kolu zaigrao nije.

Engleski izaslanik Danez dolazi na Cetinje i vladika mu obećava da će napasti Francuze u Boki ako dobije pomoć u oružju i municiji i ako se uvjeri da su Rusi i Englezi ujedno.

Onda vodi mučne i duge pregovore s Turcima – valjalo se najprije osigurati od njihova napada s leđa.

Pjevajući bi krenuo na Francuze, ali je nesigurno u samoj njegovoj kući, opet se raspirile međuplemenske svađe – naoštrili se Crmničani protiv Ljubotinjana, Piperi i Bjelopavlići već su u krv zagazili, Cuce opet potegli stare zađevce s Rišnjanima. Vladika odvaja nekoliko glavara i šilje ih da trijebe žilavi korov koji se bješe razbujao među narodom.

Sjeća se kako je krajem avgusta uputio svemu narodu poruku da ustaje, da se krene opet k moru. I podsjetio je Crnogorce na strašnu francusku prijetnju da će njihova zemlja biti crvena od krvi i plamena.

I sišao je pravo u Budvu i uzeo je bez velike borbe. Zvone mu i sad u ušima riječi koje je uputio primorskom

narodu: «Evo zgrade da majke opet vide svoje sinove, koje su im svirepo oteli, one će ih opet moći zagrliti i orositi svojim suzama radosnicama... Sada nemamo se koga božati ni strašiti, nego se sjedinite s vašom braćom Crnogorcima, da vaše tirane zatvorimo u gradove i da ih umorimo glađu... gdje najveći strah bude, ja ću biti s Crnogorcima»...

Guvernadur je udario na Trojicu. Kad su Francuzi vidjeli da se ne mogu održati u onoj tvrđavi, digoše je u vazduh. Onda redom padahu Verige, pa Rose, a Englezi uzeše Novi sa tvrđavom Španjolom.

Još samo Kotor ostade u francuskim rukama. Unutra se zatvorio general Gotje i neće da se preda. To je onaj isti Gotje koji je prezrivo pisao: «Govorim da je sva Crna Gora muva pred veličanstvom naroda i velikoga cara slavnog Napoleona.» On ostade uporan i kad ga jedne noći napustiše preko dvije stotine Hrvata, njegovih vojnika, koji kradom iziđoše iz grada.

A kud li je umaknuo general Klozel, šta li je bilo s Marmonovim planovima za osvajanje Crne Gore?

Potkraj oktobra sazva vladika skupštinu Bokelja i drugih ljudi iz primorskih krajeva i kaza im svoju misao: spajanje Primorja i Crne Gore u jednu državu. To je njegova stara misao i želja. Skupština je sva bila za vladčin predlog (a znao je da neki katolici i njihovi popovi neće za to biti; no sad ne smiju da dignu glavu). Bi izabrana Centralna komisija s vladikom na čelu...

To je bio put do pred Kotor, koji se još drži...

«Jesam li dobro učinio što sam se opet upleo u krvavo kolo? Već sam dopirao do ovih obala i velike me sile vraćale naviše, uz ona nesrećna brda. Zašto opet sumnjaš, zašto vječito sumnjaš? Moram, život me je dosadašnji tome naučio. Dobro sam učinio što sam Savu Plamenca

otpravio k Rusiji da traži zaštitu i blagoslov za sve što dosad postigosmo. No, sam bog zna hoće li Sava doprijeti ikad do ruskoga cara i kakvi će se vjetrovi sada preplesati između velikih sila.»

I opet počinju crni znaci: austrijska vojska primiče se Novome i vladika već nema mirna sna.

Ne veseli ga mnogo ni to što je Hoste iznio engleske baterije na Vrmac i što je počeo tući Kotor. Slušao je kako topovi gruvaju sa Vrmca i gledaju kako se nad kotorskim zidinama klobučaju suri dimovi. Misli mu se granaju nadvoje: jedna s nadom očekuje kad će Gotje istaknuti bijelu zastavu, a druga pokušava da dokuči – šta hoće austrijska vojska pred Novim? Je li to samo njihova igra i prepad ili odista imaju naređenje da opet okupiraju ovaj pojas zemlje pri moru?

Nije se moralo dugo čekati, jer sve krenu brzo – u dva dana nastade rasplet.

Gotje se predade Englezima – sa kotorskog pločnika stupi na palubu njihova broda. Austrijanci udoše u Novi i zastadoše ispod same Španjole.

U vladčinim rukama leže ključevi kotorske kapije.

Engleski brodovi otkidaju se od obale i hitaju iz Boke. Na veliko čuđenje vladčino, i Austrijanci napuštaju Novi i odlaze prema Dubrovniku.

Šta se desilo?

Vladika ne može da nađe pravi odgovor. Po svoj prilici, general Milutinović nije bio načisto šta da radi, a možda nije imao dovoljno snage da sada udari na Crnogorce i Bokelje, niti se mogao osloniti na katolike, koji su ga željno očekivali.

Tako nastade kratko zatišje pri moru.

A srdite pismene prepirke stadoše da putuju između vladike i austrijskih generala.